

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม
และจังหวัดมุกดาหาร
Development of Special Economic Zones in Nong Khai,
Nakhon Panom, and Mukdahan

สมพงษ์ ศิริโสภณศิลป์, รองศาสตราจารย์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จักรกฤษณ์ ดวงพิสดรา, รองศาสตราจารย์ (พิเศษ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิรัช หิรัญ, อาจารย์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสกลนคร
ศักดิ์สุริยา ไตรยราช, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย
ประภาวี วงษ์บุตรศรี, นักวิจัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโอกาสและความท้าทายในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เหมาะสมกับสถานะการพัฒนาและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนในจังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหาร และจัดทำข้อเสนอแนะในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะในประเด็นของกิจการเป้าหมาย การให้สิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุน และการจัดการด้านองค์กร รูปแบบกิจการที่เหมาะสมสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหาร ประกอบด้วย 1) ศูนย์กลางการค้าส่งแห่งอาเซียน 2) ศูนย์การเรียนรู้และวัฒนธรรมอาเซียน และ 3) อุทยานเทคโนโลยีชีวภาพ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายเห็นว่าสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการลงทุนที่เสนอให้กับการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษยังไม่จูงใจและไม่แตกต่างกับสิทธิประโยชน์เดิม และยังขาดการให้สิทธิประโยชน์เพื่อการถ่ายโอนเทคโนโลยี และสิทธิประโยชน์ที่จะให้แก่ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ เพื่อดึงดูดให้เข้ามาปฏิบัติงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

Abstract

The objectives of this study are to assess the opportunities and challenges in the development of Special Economic Zones (SEZs) that are well-suited with the development conditions and the needs of the communities in the provinces of Nong Khai, Nakhon Panom, and Mukdahan and to propose suggestions for the development of the Special Economic Zones with emphasis on the issues of target industries,

investment promotion incentives, and institutional arrangements. The study proposes three specific developments that should be promoted in the SEZs in the concerned areas including 1) Wholesale Center of ASEAN, 2) Learning and Cultural Center of ASEAN, and 3) Bio-technology Parks. Various stakeholders have currently raised a concern that the incentives recently designed to promote the investments in the SEZs are not sufficiently attractive and have no distinct advantages over the currently available ones. The approved set of incentives also fails to include those specifically designed to promote technology transfer and to attract foreign experts to work and stay in the SEZs.

1. ความเป็นมา

โดยทั่วไป เขตเศรษฐกิจพิเศษหมายถึง พื้นที่ซึ่งรัฐบาลได้ให้สิทธิพิเศษทางการลงทุนและการค้าแก่ธุรกิจที่เข้ามาลงทุนในเขตสูงกว่าธุรกิจทั่วไป จากรายงาน Special Economic Zones in Africa: Comparing Performance and Learning from Global Experience โดยธนาคารโลก แสดงให้เห็นว่าในช่วง 30 ปี ระหว่างปี ค.ศ. 1975-2006 การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษทั่วโลกได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังปี ค.ศ. 1986 จำนวนเขตเศรษฐกิจพิเศษได้เพิ่มขึ้นในอัตราสูงมาก ซึ่งเป็นกระแสที่ถูกจุดประกายจากผลสำเร็จของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศไทยเองได้เคยมีประสบการณ์พัฒนาพื้นที่ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมาแล้วในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรม (Industrial Estate: IE) นิคมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone: EPZ) คลังสินค้าทัณฑ์บน (Bonded Warehouse: BW) หรือร้านค้าปลอดอากร (Duty Free Shop: DFS) และเขตการค้าเสรี (Free Trade Zone: FTZ) หรือเขตการค้าปลอดภาษี (Duty Free Port) อย่างไรก็ตาม เขตเศรษฐกิจพิเศษในขอบเขตของการศึกษานี้ หมายถึง โครงการพัฒนาพื้นที่ขนาดใหญ่แบบบูรณาการที่ต้องอาศัยการพัฒนาในหลายมิติที่มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง ตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐานภายนอกพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ โครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคภายในพื้นที่ การลงทุนพัฒนาธุรกิจในพื้นที่ การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการของรัฐแบบเบ็ดเสร็จ

ล่าสุด รัฐบาลไทยได้มีการผลักดันการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างจริงจัง โดยในเดือนกรกฎาคม 2557 คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้ให้ความเห็นชอบพื้นที่ ที่มีศักยภาพเหมาะสมในการจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรกของไทยในพื้นที่ชายแดนของ 5 จังหวัด ได้แก่ ตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร และสงขลา และถัดมาในเดือนมีนาคม 2558 ได้กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะที่ 2 ในพื้นที่ชายแดนเพิ่มเติมอีก 5 จังหวัด ได้แก่ หนองคาย เชียงราย นครพนม นราธิวาส และกาญจนบุรี

2. วัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

จังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนและประตูการค้าชายแดน (Border Gateway) ที่สำคัญของไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเชื่อมโยงประเทศไทยกับภูมิภาคอินโดจีน ได้แก่ สปป.ลาว เวียดนาม และจีนตอนใต้ ทั้ง 3 จังหวัดได้มีการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมการขนส่งระหว่างไทย สปป.ลาวตอนกลาง เวียดนาม และจีน อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ แนวความคิดในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ทั้ง 3 จังหวัดไม่ใช่ความคิดใหม่ แต่เป็นแนวความคิดที่ถูกจัดตั้งมาตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2554 โดยผู้บริหารหน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐในจังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหาร เห็นว่าทั้ง 3 จังหวัดมีทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และเหมาะสมที่จะจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อผลักดันภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาคอินโดจีน

การศึกษานี้จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการลงทุนและการดำเนินงาน (Model) ที่เหมาะสมของเขตเศรษฐกิจพิเศษที่จะมีการพัฒนาในจังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหาร และเพื่อจัดทำข้อเสนอเกี่ยวกับแผนแม่บทในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหารที่มีความสอดคล้องลักษณะพื้นที่และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ทั้งนี้โดยทั่วไปแผนแม่บทในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะประกอบด้วยแผนงานในการพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ หลายด้าน อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ได้มุ่งเน้นเฉพาะในประเด็นของการกำหนดกิจการเป้าหมายที่ควรได้รับการส่งเสริม การกำหนดสิทธิประโยชน์ และการจัดการด้านองค์กร

3. วิธีการศึกษา

การศึกษาประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ก. สัมภาษณ์องค์ความรู้ที่มีอยู่แล้ว โดยทำการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- เอกสารเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทยและต่างประเทศ
- เอกสารเกี่ยวกับนโยบายและกฎระเบียบของไทยที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษและการค้าระหว่างประเทศ
- เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในเชิงพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร

ข. จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเบื้องต้นและสำรวจภาคสนามที่จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ ตลอดจนสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบโอกาส ปัญหาและอุปสรรค และความพร้อมต่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ค. ประมวลข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการลงทุนและการดำเนินงานที่เหมาะสม และความพร้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ง. จัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร โดยพิจารณารูปแบบการลงทุนและการดำเนินการของเขตเศรษฐกิจพิเศษ สิทธิประโยชน์ที่จะจัดให้มีในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการจัดการด้านองค์การในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

4. กิจการเป้าหมาย

ในการกำหนดกิจการเป้าหมายนั้น การขับเคลื่อนการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ดำเนินการอยู่มีจุดบกพร่องประการสำคัญ คือ ใช้ตัวแบบเดียว (Model) เป็นกรอบแนวคิดกรอบการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจในทุกพื้นที่ ทั้งที่ต่างมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันมาก โดยคู่มือการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษได้ระบุว่า “ธุรกิจหรืออุตสาหกรรมที่เหมาะสมจะลงทุนในเขตเศรษฐกิจ ได้แก่ อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor Intensive)” ทั้งนี้ จากการทบทวนประสบการณ์การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ พบว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมหรือกิจการที่ใช้แรงงานเข้มข้นบริเวณชายแดนของ 2 ประเทศที่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญนั้น จะถูกจัดตั้งในฝั่งประเทศที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าเสมอ เพื่ออาศัยประโยชน์จากความพร้อมของแรงงานที่มีมากกว่า ค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่า และสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (Generalized System of Preferences: GSP) ที่ประเทศพัฒนาแล้วให้แก่สินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศกำลังพัฒนา

เมื่อพิจารณาจากความก้าวหน้าในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจของสปป.ลาว อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นควรไปตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษฝั่ง สปป.ลาว ส่วนกิจการเป้าหมายในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่จะจัดตั้งในฝั่งไทยในจังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหารไม่ควรเน้นกิจการที่ใช้แรงงานเข้มข้น แต่ควรเป็นกิจการหรืออุตสาหกรรมที่พึ่งพิงเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าเพื่อผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงกว่ากิจการที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษใน สปป.ลาว เพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันและความซ้ำซ้อนกัน นอกจากนี้ ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยจะต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากที่เคยพึ่งพิงอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นและรับจ้างทำการผลิตเพื่อส่งออก (OEM: Original Equipment Manufacturer) มาเป็นเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมและเทคโนโลยีขั้นก้าวหน้า และสร้างขีดความสามารถในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่จะดำเนินการต่อไป ควรให้ความสำคัญกับเป้าหมายเชิงนโยบายขั้นก้าวหน้าที่จะผลักดันให้ประเทศไทยก้าวข้ามไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างแท้จริง โดยส่งเสริมการดำเนินกิจการที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและเพิ่มมูลค่าสูงในเขตเศรษฐกิจพิเศษ การใช้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนา

คลัสเตอร์อุตสาหกรรม ส่งเสริมให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากกิจการในเขตเศรษฐกิจพิเศษไปยังผู้ประกอบการในพื้นที่และส่วนอื่นๆ ของประเทศ จะช่วยยกระดับขีดความสามารถในการผลิตและยกระดับความเชี่ยวชาญแรงงานของไทย ซึ่งท้ายสุดจะส่งผลต่อเนื่องถึงการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศ

นอกจากนี้ หากสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษกับธุรกิจภายนอกพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษหรือธุรกิจท้องถิ่น ทั้งด้านต้นน้ำ (Backward Linkage) และปลายน้ำ (Forward Linkage) จะเกิดการยกระดับการพัฒนาท้องถิ่นและลดความเหลื่อมล้ำในการขยายตัวของเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่ของประเทศไทย โดยข้อพิจารณาที่สำคัญเพื่อใช้เป็นกรอบในการคัดเลือกกิจการเป้าหมายที่ควรได้รับการส่งเสริมในเขตเศรษฐกิจพิเศษมีทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) การใช้เขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายเชิงนโยบายขั้นก้าวหน้า 2) การเชื่อมโยงและไม่ซ้ำซ้อนกับธุรกิจภายนอกพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และกับเขตเศรษฐกิจพิเศษใน สปป.ลาว 3) การคำนึงถึงความได้เปรียบและเสียเปรียบของพื้นที่ชายแดน และ 4) การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมีมิติที่กว้างไกลกว่าแผนพัฒนาจังหวัด

ภายใต้กรอบการพิจารณาทั้ง 4 ด้าน คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่าการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหาร ควรให้ความสำคัญกับการสร้างคลัสเตอร์หรือเครือข่ายใน 3 รูปแบบกิจการ ดังนี้

- 1) **กิจการด้านการค้า: ศูนย์กลางการค้าส่งแห่งอาเซียน** เป็นแนวความคิดที่ต่อยอดจากตลาดอินโดจีนในจังหวัดมุกดาหาร
- 2) **กิจการด้านการท่องเที่ยว: ศูนย์การเรียนรู้และวัฒนธรรมอาเซียน** เป็นแนวความคิดที่พัฒนามาบนพื้นฐานของการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ และการที่ถูกจัดให้เป็นเมืองนำอยู่ของจังหวัดหนองคาย และนครพนม
- 3) **กิจการด้านการผลิต: อุทยานเทคโนโลยีชีวภาพ** เป็นแนวความคิดที่ใช้ประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของสินค้าเกษตรที่มีอยู่ในพื้นที่ทั้ง 3 จังหวัด รวมถึงพื้นที่ข้างเคียงใน สปป.ลาว

4.1 ศูนย์กลางการค้าส่งแห่งอาเซียน

แนวความคิดของการจัดตั้งศูนย์กลางการค้าส่งแห่งอาเซียนเป็นความพยายามที่จะผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจไทยที่เคยอาศัยความสามารถในการผลิตแบบรับจ้างผลิต (OEM) ที่ใช้แรงงานเข้มข้นมาสู่ระบบเศรษฐกิจที่อาศัยความสามารถในการควบคุมช่องทางจัดจำหน่าย ด้วยการจัดตั้งศูนย์กลางการค้าส่งแห่งอาเซียนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำหน้าที่เป็นประตู (Gateway) ในการระบายผลิตภัณฑ์

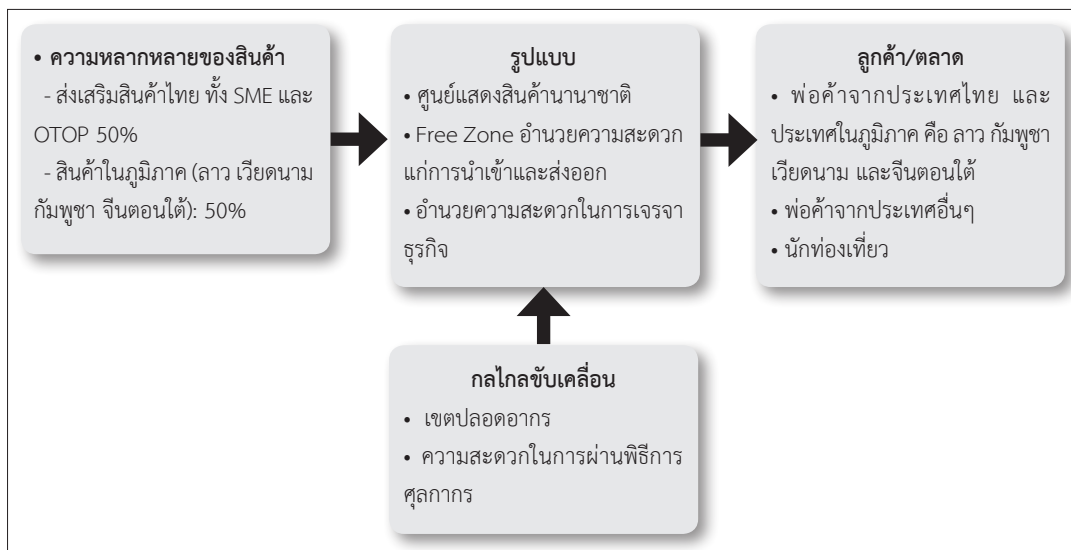
ที่โดดเด่นของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจ OTOP ของไทยสู่ตลาดโลก และเป็นศูนย์กลางภูมิภาคอาเซียน เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อก้าวไปสู่การเป็นชาติการค้าในภูมิภาคและระดับโลก โดยเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ล่าสุดของไทยที่จะพัฒนาประเทศไปสู่ “Trading Nation” เป็นศูนย์กลางทางการค้าและตัวแทนระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายภายใต้นโยบายการค้าระหว่างประเทศที่ขับเคลื่อนโดยกลยุทธ์ทางการค้าตามความเชี่ยวชาญและความสามารถของประเทศ มองตลาดโลกเป็นเป้าหมายบนพื้นฐานของการสร้างขีดความสามารถและความชำนาญด้านการตลาด การจัดหาทรัพยากร แหล่งสินค้า และบริการจากทุกที่ทั่วโลก และการจัดการธุรกรรมการค้าและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ

รูปแบบในการจัดตั้งศูนย์กลางการค้าส่งแห่งอาเซียนเกิดจากความคิดที่ต่อยอดจากประสบการณ์ความสำเร็จที่เกิดกับตลาดค้าส่งอู่ (Yiwu) ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าส่งและกระจายสินค้าเบ็ดเตล็ด (Small Commodity) ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ด้วยการรับรองจากสหประชาชาติและธนาคารโลก

รูปที่ 1 สรุปแนวความคิดของรูปแบบศูนย์กลางการค้าส่งอาเซียนที่จะจัดตั้งในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษใน 3 จังหวัดเป้าหมาย โดยมีกิจกรรมหรือวิสาหกิจ ประกอบด้วย พื้นที่แสดงและจำหน่ายสินค้า และกิจการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่การค้า และผู้ประกอบการที่เข้ามาทำธุรกิจในศูนย์ฯ เช่น

● อาคารแสดงและจำหน่ายสินค้า ซึ่งเป็นหัวใจของศูนย์ฯ พื้นที่ของอาคารจะถูกแยกเป็นสัดส่วนตามหมวดหมู่ของสินค้า

- บริการด้านโลจิสติกส์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดส่งสินค้าให้กับลูกค้า
- สถาบันทางการเงิน
- ธุรกิจประกันภัย
- ศูนย์ประชุม อوبرม และสัมมนา
- สำนักงาน
- ร้านอาหาร
- สถาบันเท็ง
- สถานพยาบาล
- โรงแรมและที่พักอาศัย เพื่อการพำนักรทั้งระยะสั้นและระยะยาว

รูปที่ 1 สรุปแนวความคิดของรูปแบบศูนย์กลางการค้าอาเซียน

4.2 ศูนย์การเรียนรู้และวัฒนธรรมอาเซียน

เป็นแนวความคิดที่พัฒนาโดยผนวกกระแสสังคมร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม 3 กระแส

คือ

- **ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน:** ประชาคมเศรษฐกิจ (ASEAN Community) เกิดจากปณิธานที่จะรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งและมั่นคงของชาติอาเซียน 10 ประเทศ ผ่านความร่วมมือใน 3 เสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community – APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community – AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community – ASCC) ทั้งนี้ การรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้มีความก้าวหน้าและมีรายละเอียดของการดำเนินงานมากกว่าการรวมตัวกันในอีก 2 ด้านที่เหลือ ชาติสมาชิกอาเซียนจึงควรเร่งสร้างความร่วมมือกันทั้งด้านการเมืองและความมั่นคง และด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดเป็นประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และวัฒนธรรมอาเซียนตามที่น่าสนใจ จะเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานด้านสร้างอัตลักษณ์ของอาเซียน ภายใต้แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

- **การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม:** เป็นการเดินทางเพื่อชื่นชมศิลปวัฒนธรรมและประเพณี รวมถึงการเดินทางเพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์และสร้างความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น โดยความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียน จะเป็นปัจจัยดึงดูดให้ทั่วโลกสนใจเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน เป็นโอกาสในการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย
- **อุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม:** อุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม เป็นการนำทุนและคุณค่าทางวัฒนธรรมมาผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์และบริการด้านวัฒนธรรม เป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ตอบสนองกระแสการแข่งขันในโลกปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าเพิ่มและการสร้างสรรค์ในตัวสินค้าและบริการ จากพื้นฐานความหลากหลายในวัฒนธรรมของชาติอาเซียน จึงมีโอกาสมากที่สมาชิกอาเซียนจะร่วมมือกันสร้างสรรค์ผลงานหรือผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม ที่นอกจากจะช่วยดำรงรักษาวัฒนธรรมอาเซียน สร้างความเข้าใจและความภูมิใจในวัฒนธรรมอาเซียนร่วมกันระหว่างชาติอาเซียนแล้ว ยังจะเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจของอาเซียนมีการขยายตัวแบบยั่งยืนในระยะยาวอีกด้วย

ศูนย์การเรียนรู้และวัฒนธรรมอาเซียนที่จะจัดตั้งในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหาร จะมีขอบเขตของกิจกรรมที่หลากหลาย (รูปที่ 2) โดยแบ่งเป็นกิจกรรมหลัก (Core Activities) ประกอบด้วย การนำเสนอศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของทุกชาติในอาเซียนในมิติต่างๆ เพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 3 รูปแบบ ประกอบด้วย

- 1) การท่องเที่ยวงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism)
- 2) การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (Rural Tourism/Village Tourism)
- 3) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism)

ทั้งนี้ ในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) ที่นักท่องเที่ยวประสงค์จะชมสถานที่ท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์นั้น เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ฯ ไม่ต้องการทดแทนประสบการณ์ที่จะได้สัมผัสจากการเยี่ยมชมสถานที่จริง แต่จะเป็นการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อเสริมและกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวอยากจะเดินทางไปสัมผัสสถานที่จริง จึงจะไม่มีการจำลองแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ภายในศูนย์ฯ โดยอย่างมากที่สุดศูนย์ฯ อาจนำเสนอด้วยภาพหรือวีดิทัศน์เสมือนจริง พร้อมกับเผยแพร่ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่สำคัญๆ แทน เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยวให้อยากที่จะเดินทางไปสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ในพื้นที่จริงทั่วทั้งอาเซียน

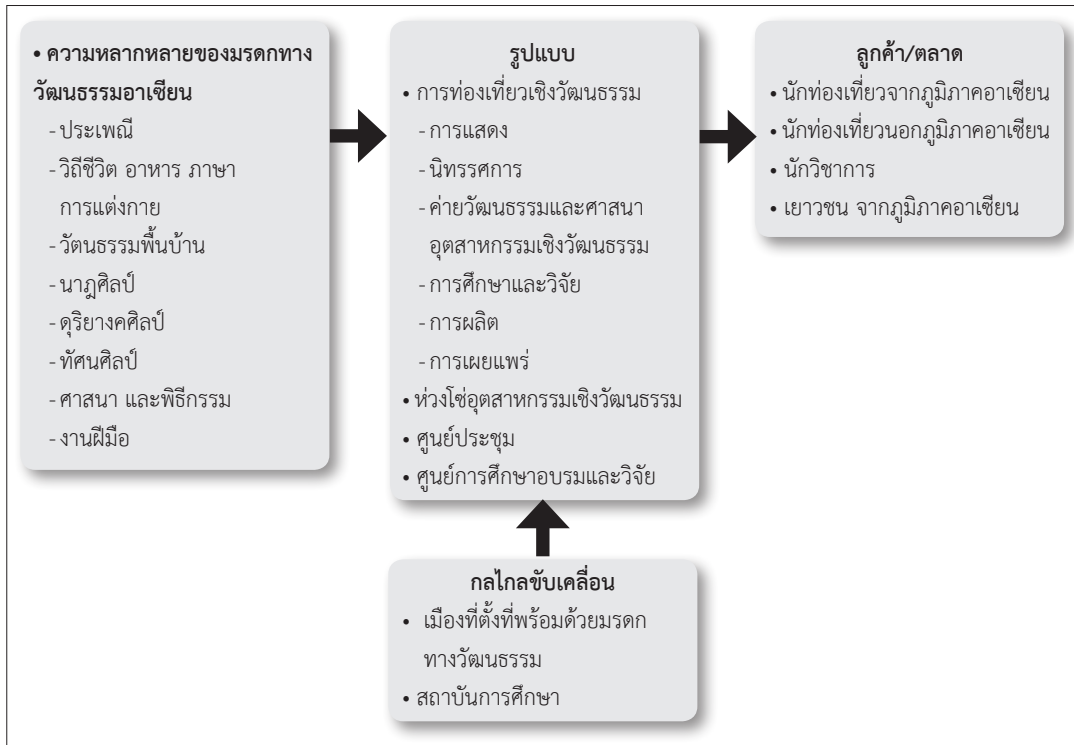

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในศูนย์ฯ จะอยู่ภายใต้การออกแบบวัฒนธรรมสร้างความสนใจและประทับใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและอยากเรียนรู้มากขึ้น โดยมีกรอบความคิดที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดกระบวนการเรียนรู้ในศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของอาเซียน ทำให้นักท่องเที่ยวชาวอาเซียนได้รับการบ่มเพาะจิตวิญญาณในการรวมตัวกันในทุกมิติของอาเซียน เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองและของอาเซียนร่วมกัน ในขณะเดียวกันสร้างแรงบันดาลใจให้นักท่องเที่ยวจากภูมิภาคอื่นของโลกมีความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับความหลากหลายในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วภูมิภาคอาเซียนมากขึ้น นำไปสู่อนาคตที่มีความยั่งยืนของศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในทุกพื้นที่ของกลุ่มประเทศอาเซียน

การให้บริการที่พิกักับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมค่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่เป็นเยาวชนชาวอาเซียนที่จะมาค้างคืนและใช้ชีวิตร่วมกัน เพื่อเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตระหว่างกัน

การศึกษาวิจัย การอบรม การสัมมนา และการประชุม เพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้และภูมิปัญญาเกี่ยวกับประชาชน สังคม และประเทศในอาเซียน รวมถึงการเป็นศูนย์กลางที่ดึงดูดให้นักวิจัยจากสถาบันต่างๆ ทั่วโลกมาร่วมกันศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอาเซียนในทุกมิติ

การผลิตสินค้าเชิงวัฒนธรรมโดยเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) ประกอบด้วย ธุรกิจ inbound ต่างๆ ตลอดห่วงโซ่อุปทานของการสร้างสรรค์สินค้าเชิงวัฒนธรรม เช่น การศึกษาวิจัย การออกแบบการผลิต และการเผยแพร่ เป็นต้น

รูปที่ 2 สรุปแนวความคิดของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้และวัฒนธรรมอาเซี่ยน

4.3 อุทยานเทคโนโลยีชีวภาพ

ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณและวัตถุดิบทางการเกษตร การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีชีวภาพในประเทศไทย มาสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ

ประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของอุตสาหกรรมชีวภาพมาระยะหนึ่งแล้ว ล่าสุดสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ ก็ได้จัดทำกรอบนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทย พ.ศ. 2555-2564 โดยให้ความสำคัญในการพัฒนา 4 สาขายุทธศาสตร์ ได้แก่

1) เทคโนโลยีชีวภาพสาขาเกษตรและอาหาร เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการผลิตและพัฒนาวัตกรรมการเกษตรและอาหารที่มีเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Industry) และการผลิตที่ยั่งยืน (Sustainable Agriculture)

2) **เทคโนโลยีชีวภาพสาขาการแพทย์และสุขภาพ** ใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการยกระดับสุขภาพ โดยทำให้มีผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์และสุขภาพที่ให้การดูแล รักษา และตรวจวินิจฉัยได้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งมีต้นทุนการผลิตต่ำลง

3) **เทคโนโลยีชีวภาพสาขาลังงานชีวภาพ** เพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านพลังงานด้วยการพัฒนาพลังงานทดแทนที่ไม่ก่อปัญหาการแย่งชิงพืชอาหาร

4) **เทคโนโลยีชีวภาพสาขาอุตสาหกรรมชีวภาพ** พัฒนาอุตสาหกรรมจากอุตสาหกรรมเคมีไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมชีวภาพ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างมากและมีความเสี่ยงสูงทั้งการสร้างโรงงานผลิตและงานวิจัย เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องลงทุนทั้งทุนทางปัญญาและทุนการเงิน เพื่อค้นคว้า ศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนานวัตกรรมทั้งด้านเทคโนโลยีการผลิตและด้านผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีความเสี่ยงว่าจะประสบความสำเร็จในแง่การผลิตและการขายตามที่ออกแบบไว้หรือไม่ อีกทั้งมักเป็นการลงทุนที่ใช้เวลาในการคืนทุนนานกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ โดยจะต้องมีนโยบายและกลยุทธ์เฉพาะสำหรับการส่งเสริมอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) การปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการลงทุน
- 2) การปรับกลุ่ของการชักจูงการลงทุนเชิงรุก
- 3) การแก้ไขกฎระเบียบและนโยบายของภาครัฐให้เอื้อต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพ

- 4) การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง
- 5) การสนับสนุนด้านภาษี สำหรับการวิจัยและพัฒนา
- 6) การปรับปรุงการให้บริการของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

การสนับสนุนที่หลากหลายข้างต้นไม่สามารถดำเนินการได้ผ่านกลไกปกติที่มีอยู่ ดังนั้นจึงควรใช้นโยบายการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแห่งชาติ เป็นกลไกที่จะให้การสนับสนุนสิทธิประโยชน์และสิ่งอำนวยความสะดวกสูงกว่าหลักเกณฑ์หรือระเบียบอื่นๆ ที่มีอยู่ เพื่อจะขับเคลื่อนให้อุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพเป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่จะวางรากฐานการยกระดับระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นระบบเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมต่อไป

ทั้งนี้ อุทยานเทคโนโลยีชีวภาพในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วย กิจกรรมหรือวิสาหกิจ ดังนี้ (รูปที่ 3)

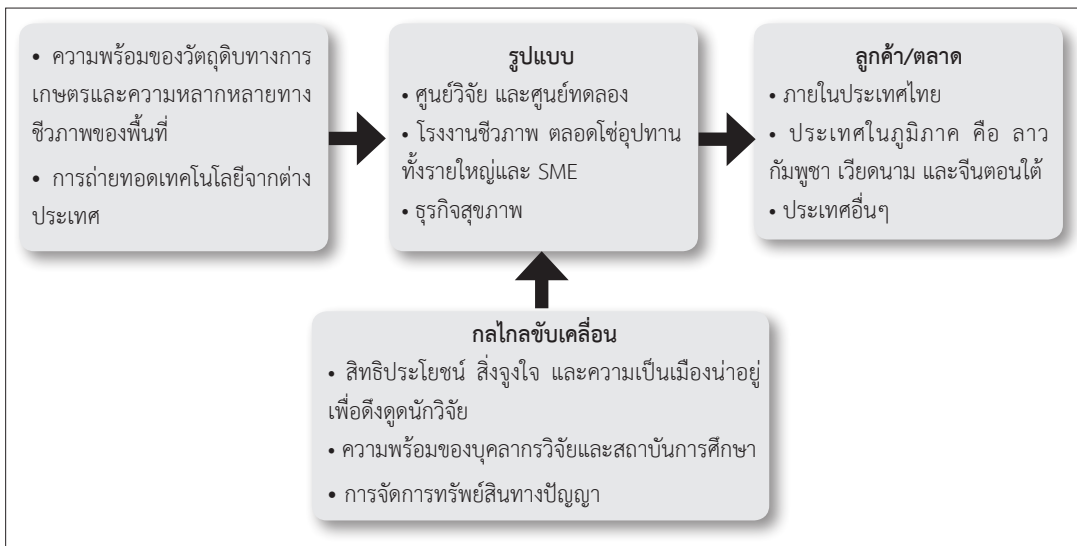
- เครือข่ายวิสาหกิจในอุตสาหกรรมชีวภาพ ครอบคลุมตั้งแต่การวิจัยไปจนถึงการผลิตเชิงพาณิชย์
- ห้องปฏิบัติการในการวิเคราะห์และวิจัย รวมถึงโรงงานทำต้นแบบ และทำการทดสอบระดับนำร่อง ก่อนที่จะมีการผลิตในเชิงพาณิชย์

- ผู้ประกอบการที่ผลิตในเชิงพาณิชย์ตลอดห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรม ประกอบด้วย ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ
- ผู้ผลิตเครื่องจักรอุปกรณ์ โดยเฉพาะเครื่องมือตรวจวัดต่างๆ ในกระบวนการผลิตและสารเคมี
- ศูนย์ทดสอบวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์

รวมถึงอุตสาหกรรมและกิจกรรมสนับสนุน เช่น

- ผู้พัฒนาและผลิตเครื่องจักรกลในการเกษตร เนื่องจากอุตสาหกรรมชีวภาพจำเป็นต้องใช้วัตถุดิบทางการเกษตรจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีประสิทธิภาพในการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว และการกองเก็บ เพื่อความมั่นใจในความพร้อมของวัตถุดิบและลดต้นทุนของวัตถุดิบทางการเกษตรที่เป็นปัจจัยนำเข้าขั้นต้นในอุตสาหกรรมชีวภาพ
- ผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์
- ธุรกิจสุขภาพในรูปแบบต่างๆ เช่น สปา ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมชีวภาพ

รูปที่ 3 สรุปแนวความคิดของรูปแบบศูนย์กลางการค้าส่งอาเซียน

5. การให้สิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุน

ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการให้สิทธิประโยชน์ส่งเสริมการลงทุนตามที่กำหนดโดยคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วย

ก. สถานะของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556 เป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่ากฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายที่ดิน กฎหมายสิ่งแวดล้อม และกฎหมายส่งเสริมการลงทุน ทั้งนี้ ระเบียบฯ ไม่ได้ให้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จ (เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการถูกคัดค้าน ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นกับร่างพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ.) แต่ทำให้ต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว ที่จะยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายบางฉบับ และให้อำนาจ สิทธิ หรือสิทธิประโยชน์ เพื่อการบริหารจัดการของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ข. สิทธิประโยชน์ไม่จูงใจ

ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นว่า สิทธิประโยชน์ที่ให้การการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษยังไม่จูงใจและไม่แตกต่างกับสิทธิประโยชน์เดิม เมื่อศึกษาตัวกฎหมายจะพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นสิทธิที่กำหนดไว้ในกฎหมายเดิมอยู่แล้ว เช่น การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ไม่เกิน 8 ปี ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ผู้วิจัยเห็นว่าเหตุที่ยังคงอิงกับสิทธิประโยชน์เดิมอยู่ น่าจะเป็นเพราะพระราชบัญญัติเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูง ถ้าจะให้สิทธิประโยชน์ที่สูงกว่าที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ จำเป็นต้องมีการแก้กฎหมาย ทำให้เกิดความล่าช้าในการขับเคลื่อนนโยบาย จึงทำได้เพียงออกพระราชกฤษฎีกาซึ่งมีลำดับศักดิ์ต่ำกว่าเป็นการเพิ่มเติม แต่จะมีเนื้อหาเกินกว่าขอบเขตอำนาจที่กฎหมายศักดิ์สูงกว่ากำหนดให้ไว้ไม่ได้ มิฉะนั้นจะใช้บังคับมิได้

นอกจากนี้ การส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษยังขาดการให้สิทธิประโยชน์เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทั้งนี้ จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ถึงแม้ไทยได้ส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมาเป็นระยะเวลานาน การถ่ายทอดเทคโนโลยีของต่างประเทศให้กับอุตสาหกรรมไทยยังอยู่ในระดับจำกัด ดังนั้น เพื่อยกระดับผลิตภาพของอุตสาหกรรมไทยและศักยภาพในการแข่งขันของไทยในระยะยาว เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยข้ามพ้นจากประเทศกำลังพัฒนาไปเป็นประเทศที่พัฒนา ปัจจุบัน มีเพียงแต่การให้สิทธิและประโยชน์ที่ให้แก่ผู้ที่ทำวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีในประเทศไทยเท่านั้น การส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จึงควรให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อผลักดันให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากนักลงทุนต่างประเทศที่เป็นเจ้าของเทคโนโลยีขั้นสูงสู่ผู้ประกอบการไทย รวมถึงสิทธิประโยชน์และการสนับสนุนจากภาครัฐที่จะให้แก่ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ เพื่อดึงดูดให้เข้ามาปฏิบัติงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

6. การจัดการด้านองค์กร

ในประเด็นของการจัดการด้านองค์กรนั้น ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ต่างยอมรับว่า การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public Private Partnership: PPP) เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในปัจจุบัน การขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่รัฐบาลไทยกำลังดำเนินการอยู่ก็เป็นไปตามกรอบความคิดเดียวกันนี้ รัฐบาลจะเป็นผู้วางแผนและส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานนอกพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการของรัฐแบบเบ็ดเสร็จ ในขณะเดียวกันก็กำหนดหลักเกณฑ์และกฎระเบียบเพื่อให้การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กำหนดและไม่ขัดกับบทบัญญัติของกฎหมายอื่น เช่น การจัดระเบียบแรงงาน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของประชาชน เป็นต้น ในขณะที่เอกชนจะเป็นหน่วยงานหลักในการลงทุนเพื่อพัฒนาพื้นที่สาธารณูปโภค และอุตสาหกรรมและกิจการภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

อย่างไรก็ดี การผลักดันนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ผ่านมา ดำเนินการภายใต้หลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556 ซึ่งไม่ได้มีอำนาจเบ็ดเสร็จ และมีลำดับชั้นของกฎหมายไม่สูงนัก อาจทำให้การผลักดันเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในระยะต่อไปเกิดอุปสรรคและปัญหาในทางปฏิบัติ ทำให้การดำเนินการล่าช้าหรือต้องหยุดชะงักได้ หากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวจะเป็นการกระทบถึงอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่เดิมของหน่วยงานอื่น หรือขัดแย้งกับตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่มีลำดับชั้นสูงกว่า

ถึงแม้ในปัจจุบัน หน่วยงานในพื้นที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ในฐานะที่เป็นอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการที่จัดตั้งโดยคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ แต่การดำเนินการส่วนใหญ่ยังเป็นไปในลักษณะสั่งการจากบนสู่ล่าง (Top Down) หน่วยงานพื้นที่อยู่ในฐานะของผู้รับนโยบายและคำสั่งจากคณะกรรมการฯ ไม่มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นหรือมีโอกาสนำเสนอข้อมูลค่อนข้างน้อย อีกทั้งท้องถิ่นประสบปัญหาในการจัดทำข้อมูลและแผนงานเพื่อเสนอให้กับคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษพิจารณา เพราะไม่ได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากคณะกรรมการฯ

7. สรุป

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษควรดำเนินการภายใต้เป้าหมายขั้นก้าวหน้าที่จะผลักดันให้ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มสูงขึ้น เพื่อให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง หลักการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในแต่ละจังหวัดจะต้องพิจารณาถึงศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ ไม่ควรใช้ตัวแบบมาตรฐานเดียวกันทุกพื้นที่ โดยรูปแบบกิจการที่เหมาะสมสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหาร ประกอบด้วย

1) ศูนย์การค้าส่งแห่งอาเซียน

จังหวัดมุกดาหารมีความเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากประสบการณ์ด้านการค้าของคนในพื้นที่ ตลาดอินโดจีน และการตั้งอยู่ใกล้แขวงสะหวันนะเขตที่มีประชากรจำนวนมาก

2) ศูนย์การเรียนรู้และวัฒนธรรมอาเซียน

จังหวัดหนองคายและจังหวัดนครพนมมีความเหมาะสม เนื่องจากมีความพร้อมด้านความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

3) อุทยานเทคโนโลยีชีวภาพ

ทั้งสามจังหวัดมีความเหมาะสมในการจัดตั้งอุทยานเทคโนโลยีชีวภาพด้านเกษตรและอาหาร ส่วนสาขาการแพทย์และสุขภาพมีความเหมาะสมกับจังหวัดหนองคายและมุกดาหาร เนื่องจากติดกับแขวงขนาดใหญ่ของ สปป.ลาว ส่วนจังหวัดนครพนมมีความเหมาะสมกับสาขาอุตสาหกรรมชีวภาพ เนื่องจากต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่ โดยจังหวัดหนองคายมีความได้เปรียบกว่าจังหวัดนครพนมและมุกดาหาร เนื่องจากมีเส้นทางรถไฟอยู่แล้วที่จะทำให้การขนส่งทั้งการนำเข้า-ส่งออกมีต้นทุนด้านโลจิสติกส์ที่ถูกลง

สิทธิประโยชน์และสิ่งจูงใจที่จะชักชวนให้นักลงทุนเข้ามาประกอบการยังไม่ชัดเจนหรือมีความเพียงพอที่จะดึงดูดนักลงทุนทั้งไทยและต่างประเทศ สิทธิประโยชน์ที่มีผลบังคับใช้ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมใหม่ที่เป็นรากฐานสำหรับระบบเศรษฐกิจในอนาคตของประเทศที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมดั้งเดิม อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันให้ไทยเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วยนวัตกรรม

ระเบียบที่ใช้กำกับการผลักดันเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษยังขาดความชัดเจนในการให้อำนาจบริหารเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะในช่วงของการบริหารจัดการภายหลังการเปิดดำเนินการของเขตเศรษฐกิจพิเศษ การดำเนินงานยังต้องอาศัยการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ กระทรวง ทบวง กรม การพัฒนาตามแผนแม่บท แผนงาน โครงการ และแผนปฏิบัติการ จะต้องส่งการผ่านคณะรัฐมนตรี โดยต้องไม่ขัดแย้งกับกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงควรกำหนดแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนนโยบายเขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อบรรเทาปัญหาที่จะเกิดขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (สกว.) และ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (วช.)

เอกสารอ้างอิง

เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์, กรอบนโยบายการ
พัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทย (พ.ศ. 2555- 2564).

Farole, T. Special Economic Zones in Africa: Comparing Performance and Learning
from Global Experience. The World Bank, 2011.